

20. Обуз Легії академіцкей ширить культуру на Лемківщині // Наш Лемко. – 1939. – 15 серпня; Сизий Л. Над Лемківщиною чорні грізні хмари // Нова Зоря. – 1934. – 27 вересня.
21. AAN. – MSW. – Sygn. 1058. – К. 13.
22. AAN. – MSW. – Sygn. 1058. – К. 9.
23. Лемко. Експеримент з “лемківським” букварем // Рідна школа. – 1933. – 1 листопада; Дивоглядний буквар. З чого лемки мусять учитися // Діло. – 1933. – 20 вересня.
24. Жадаємо! З промови сенаторки Олени Кисілевської в сенаті у Варшаві // Наш Лемко. – 1935. – 28 квітня.
25. APK. – UWK. – Sygn. 275. – К. 31.
26. APP. – Zespol. 790. – Sygn. 19. – К. 219.
27. W sprawie prenesenia Uczytyli // Lemko. – 1930. – Czerwin.
28. Лемківський Б. “Десинфекція” Лемківщини // Нова Зоря. – 1933. – 24 вересня.
29. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 122, спр. 2/3, арк. 2.
30. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 122, спр. 17, арк. 2.
31. Лемки Українці перед окр. Судом у Новому Санчі (З судової зали) // Наш Лемко. – 1936. – 1 грудня.
32. За поширювання “Дзвіночка” // Наш Лемко. – 1935. – 1 серпня.
33. Дописи // Діло. – 1928. – 31 травня.
34. Дописи // Діло. – 1931. – 29 січня.
35. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 122, спр. 17, арк. 22.

Матеріали польських архівів вивчені завдяки отриманню стипендії Каси ім. Й. Мянновського (2006).

Igor Liubchuk (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Polish Politics in Lemkivshchyna in the 30-s of the XXth century

The forms and methods of ethnopolitics are exposed, its negative influence on the national development of Lemky are found out, the number of reasons which directly influenced the lateness and heterogeneous character of making of the Ukrainian national identity of Lemky. It is proved that in spite of the considerable obstacles the Ukrainian national self-identification of Lemky made progress constantly.

Key words: ethnographic district of Lemkivshchyna, ethnographic group of Lemkivshchyna, national identity, ethnopolitical processes.

УДК 323.1 (477.8)
ББК 63.3-7

Іван Монолатій
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ГАЛИЦЬКА Й БУКОВИНСЬКА ІДЕНТИЧНОСТІ ЗА ІМПЕРСЬКОЇ ДОБИ: ФЕНОМЕНИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЕТНІЧНИЙ ПРОСТІР

У статті розглядається проблема регіональної етнополітичної ситуації в Галичині та на Буковині в період Австро-Угорщини. Досліджуються феномен регіональних ідентичностей, їхні сутнісні характеристики. Обґрунтовується теза, що за типом ідентифікації Галичина належить до реліктових регіонів із сильно окресленим етнічним простором, а Буковина, натомість, до етнічних регіонів із слабо окресленим простором. Кола регіональних ідентичностей мали також свої особливості: Галичину можна зарахувати до територій асиміляційних і національних ідентичностей, а Буковину – лише до змішаних.

Ключові слова: регіональна ідентичність, ідентифікація, етнічний простір, Галичина, Буковина, Австро-Угорщина.

Етнічне відродження, активні інтеграційні процеси на території Європи сприяють зростанню ролі етнічних спільнот. У межах Європейського Союзу інтеграційні процеси зумовили розвиток регіоналізації, що сприяло зростанню вимог цих спільнот щодо захисту своїх прав.

Утворення України як самостійної держави поставило на порядок денний як теоретичне, так і практичне завдання – вироблення власної концепції етнонаціональної політики. Сьогодні в нашій країні спостерігається суттєва різниця в системі ідентичностей громадян із різних регіонів. Саме тому регіональний зріз уможливорює найочевидніші розбіжності в масиві етнічних, мовних, релігійно-конфесійних, геополітичних, політико-ідеологічних орієнтацій і пріоритетності тих чи інших типів ідентичності громадян. Це дає підстави для виявлення впливу регіональних особливостей на перспективи становлення нації та спільної ідентичності в країні.

У контексті історичної ретроспективи значну наукову цікавість викликає регіональна етнонаціональна ситуація в Галичині й на Буковині, території яких неодноразово в минулому змінювали свою національно-державну належність і пройшли значну етнонаціональну і етносоціальну еволюцію. Як своєрідні культурно-історичні регіони Центрально-Східної Європи – Галичина й Буковина – завжди демонстрували виразну специфіку між-етнічного співіснування.

Завдяки географічному й цивілізаційному розташуванню Галичина була осередком культурного розмаїття й вартостей, що притаманні територіям порубіжжя різних цивілізаційних впливів. Численні внутрішні, суспільні, культурні й релігійні кордони створювали тут своєрідну рецепцію інтенсивних і різнобічних міжетнічних зв'язків. Не зважаючи на тривалу різну державну приналежність протягом століть, Буковина накопичила значний позитивний досвід толерантного співіснування людей різних етносів і віросповідань. Ці риси набули виразних форм і проявлялися в політичній, соціальній і національній структурах.

Проблема міжнаціональних взаємин у Галичині й на Буковині досліджуваного періоду є визначальною ознакою сучасної наукової дискусії, яка започаткована вітчизняною та кількома зарубіжними історіографіями.

Місце, питома вага, роль і значення етнічних спільнот у політичній структурі Галичини й Буковини 1867–1914 рр. певною мірою з'ясовані українськими вченими-істориками О.Добржанським¹, І.Жалобою², О.Жерноклеєвим³, М.Кугутяком⁴. Науковці дослідили суспільно-політичне життя українців Галичини й Буковини в умовах австрійського панування, якому були притаманні специфічні геополітичні, історичні, інфраструктурні й етнодемографічні умови.

Історіям різних етносів, що населяли Галичину й Буковину в австрійську добу, присвячені дослідження останніх років. Соціально-економічні й національно-культурні аспекти польсько-українських і німецько-українських відносин у Галичині кінця XVIII – початку XX ст. вивчені М.Вітенком⁵ та І.Монолатієм⁶. Причини й передумови виникнення процесів становлення, організаційного оформлення та розвитку національно-культурного руху поляків і німців у Герцогстві Буковина в другій половині XIX – на початку XX ст. проаналізовано в дослідженнях А.Горука⁷ й С.Осачука⁸. Авторами систематизовано й узагальнено значний фактологічний матеріал щодо певних аспектів товариського руху польської та німецької етнокультурних спільнот Буковини даного періоду.

Питання історичної ретроспективи етнополітичної ситуації на Буковині в австрійський період історії (1774–1918 рр.) розробив А.Круглашов⁹. Питання буковинізму як різновиду регіональної самосвідомості в Австро-Угорщині кінця XIX – початку XX ст. розглянув О.Добржанський¹⁰.

Принципово нове бачення зазначеної проблеми (у межах Центральної та Східної Європи й, зокрема, Галичини) міститься в дослідженні Я.Грицака¹¹. Учений указує на так звані окремішні національні ідентичності, які постали відповідно до мовно-культурних схожостей і відмінностей¹². На його думку, Галичина, як і інші пограничні регіони, артикулювала нові ідентичності¹³. Він також зазначає, що експеримент Габсбургів щодо витворення галицької ідентичності помітних результатів не досяг¹⁴. Натомість виокремлюється теза про тривалу традицію присутності польської, гебрійської та німецької ідентичностей у Галичині. Ідентичності, для вченого, частіше аніж ні означають проектування уявленої групи на певний історичний простір. На його думку, здебільшого саме кордони, на які опиралася уява, не були визначені наперед, а були об'єктом змагання між різними національними й імперськими проектами¹⁵. Ідентифікація з тією чи іншою групою для Я.Грицака означає встановлення меж, за якими приписувані цій групі ідентичності втрачають свої властивості. Майже завжди ці межі, пише історик, є *уяв(ле)ними* – не в тому сенсі, що вони реально не існують, а тому, що єдиний реальний спосіб їхнього існування є уявлення. Відповідно, “вони не є заданими раз назавжди та наперед, а конструйованими, змінюваними й залежними від обставин”¹⁶.

При цьому проблема регіональних ідентичностей у досліджуваному хронотопі в її комплексному прочитанні (за участю всіх етнонаціональних спільнот, що проживали в регіоні) бачиться нам значною мірою лакуною у вітчизняній історіографії й етнополітології.

У сучасних міждисциплінарних дослідженнях регіонів поширена теза про те, що значна культурна гетерогенність регіону Центрально-Східної Європи має просторове вираження у факті *регіональної диференціації*. Остання посідає помітне місце в розумінні регіональної ідентичності і її можна взяти за певний індикатор нашої проблеми. Довготривалі історичні процеси є причиною того, що на території певної держави можуть співіснувати як *етнічні* та *політичні*, так і *реліктові регіони*¹⁷. В останньому випадку – територія, яка в минулому була окремою політичною одиницею (наприклад, королівством або князівством) чи одиницею адміністративною, чия назва збереглася в незмінній формі й використовується в повсякденному житті.

Як свідчить історія, досліджувані регіони, що зберегли свою етнічну й політичну окремішність у період формування національних держав Нового часу, існували як більш чи менш автономні одиниці в складі федеративних чи регіоналізованих держав. Такий статус мали, наприклад, Галичина (“Королівство Галичини і Володимирії з Великим князівством Краківським і князівствами Освенцімським та Заторським”, від 1772 р.) і Буковина (“Герцогство Буковина”, від 1774 р.), які були анексовані монархією Габсбургів наприкінці XVIII ст. Названі дві одиниці зберігали формальний статус, з одного боку, королівства й герцогства, з іншого. Ці два регіони Австрійської імперії, а пізніше й Австро-Угорщини,

можна визначити як обмежено політичні, оскільки реально вони функціонували як адміністративні й політичні одиниці. У них відбувалися вибори регіональних влад, а мешканців характеризувала певна свідомість регіональної ідентичності. Почуття територіальної ідентичності мешканців досліджуваних територій Австро-Угорщини було найважливішим критерієм виокремлення регіону (як сталого поняття), який був реальним буттям, стабільно присутнім у свідомості чи повсякденному житті мешканців.

Конструктивним чинником таких регіонів була культурна окремішність – лінгвістична та культурна специфіка. Для її розуміння слід використати типологію швейцарського етнологіста П.Сантлівра (P.Santlivres). Він розрізняє три типи ідентичностей: 1) *історична й спадкова ідентичність*, яка опирається на важливі для спільноти події минулого або/та суспільно-культурний спадок, спадок природний і суспільно-економічний; 2) *проспективна ідентичність*, яка опирається на регіональні проєкції, інакше кажучи, є ідентифікацією, пов'язаною з більш чи менш конкретним уявленням про минуле регіону завдяки врахуванню (або не врахуванню) його історії; 3) *ідентичність переживання*, яка є відображенням повсякденного способу життя мешканців регіону, що може поєднатися з елементами історії, передбачення та спадщини¹⁸.

Ще за існування Австро-Угорщини її часто називали “двоєдиною монархією”. У цій назві відображався той факт, що вона складалася з двох формально рівноправних союзних держав (Австрії й Угорщини). Від 1867 р. імперія Габсбургів була багатонаціональною постімперською країною, хоча й такою, що зберегла багато рис континентальної поліетнічної імперії класичного типу. “Дуалізація” монархії, так званий *Ausgleich*, тобто зрівняння Угорського королівства в правах із західною частиною країни, яка управлялася з Відня, свідчила про те, що Габсбурги вже не спроможні постійно перемагати в сутичці із часом. З цього моменту Дунайська монархія перестала бути класичною імперією, а імператор із носія вищої абсолютної влади перетворився тільки в один із політичних інститутів постімперської держави, якою фактично стала Австро-Угорщина.

Спроби Відня й зокрема Габсбургів розв'язати національне й регіональне питання в досліджуваній період певною мірою опиралися на вирішення проблеми *етнічної* чи *культурної* окремішності. До того ж етнонаціональні спільноти Австро-Угорщини, які характеризувалися певною специфічною культурою й мали почуття дискримінованості з боку центральних чи місцевих влад, вживали заходи підвищення цінності власної культури й захисту власної ідентичності перед загрозою уніфікації й асиміляції з боку панівної більшості чи меншості.

Таблиця 1.

Типологія Галичини й Буковини в складі Австро-Угорщини

Тип ідентифікації/ Характер простору	Етнічно/культурні	Територіальні
<i>Реліктовий регіон</i>	Галичина	Галичина
<i>Етнічний регіон</i>	Буковина	Буковина
<i>Сильно окреслений простір</i>	Українці/Поляки/Євреї	Галичина
<i>Слабо окреслений простір, або змішаний</i>	Українці/Поляки/Євреї/Румуни/Німці	Буковина

У цьому контексті показовою є умовна типологія українських регіонів у складі Австро-Угорщини (додаток 1), яку можна взяти за певну гіпотезу. Вона, між іншим, показує існування Галичини як *реліктового регіону*, Буковини як *етнічного регіону*; на обидва визначальний вплив має культурний фактор. Етнічний простір сильно окреслений у

Галичині на осі українці – поляки – євреї; слабо окреслений або змішаний на Буковині – в силу того, що жодна із спільнот не становила відносно більшості. Ця проблема (ще остаточно не з'ясована сучасною історіографією) мала, на нашу думку, подвійну динаміку, яка, з одного боку, вела від автономістських до федералістських тенденцій, а з іншого, – від націоналізму до регіонального сепаратизму.

Одним із небагатьох реліктових регіонів, який мав значний вплив на формування сучасної регіональної ідентичності, яка має виразний історичний характер, є Галичина. У випадку Галичини й Буковини спостерігаємо певне відчуття ідентичності, яке, за типологією П.Сантливра, можна окреслити як *проспективне*. Можна висловити припущення, що *історична й спадкова ідентичність* має виразне звучання і для Галичини, і для Буковини. *Ідентичність проживання* властива тільки Буковині.

Витоки формування поліетнічності Галичини й Буковини сягають ще часів середньовіччя, коли на їхні землі були спрямовані міграційні хвилі (добровільні й політичні). За певних обставин це були пошук пристанища екстериторіальних гебреїв і трудова еміграція німців. Корируючими етнодемографічну структуру населення цих регіонів факторами впродовж століть були й зміни державно-політичного статусу земель, ініціативи князівської, королівської або імперської влад. Водночас етнічні суб'єкти Галичини й Буковини помітно відрізнялися тим, що одні з них (зосібна, гебреї) проживали здебільшого в містах і містечках, інші – в селах, де значна частина етнічної української більшості співіснувала з німецькими колоністами¹⁹, польськими селянами й осадниками²⁰.

Для Галичини, яка із середніх віків була місцем зіткнення інтересів різних великих держав, це означало, що вона, з одного боку, є джерелом конфлікту, а з іншого, – етнічним і цивілізаційним пограниччям²¹. У стосунках із державами, які понад тисячоліття панували на теренах Галичини (Старокиївська держава, Угорське королівство, Велике Моравське князівство, Польське королівство, Австрійська імперія, Австро-Угорщина), цей край набував особливого значення завдяки своєму пограничному статусові: політичному, етнічному та релігійному. Зважаючи на своє геополітичне положення, галицькі землі впродовж багатьох століть були не тільки місцем перетину торговельних шляхів, але й перебували в епіцентрі політико-правових суперечок і територіальних домагань різних суб'єктів державної влади. Унаслідок цього, кожний з етносів Галичини у своїй поведінці не був і не міг бути вільним від історичної пам'яті, політичної культури, традиційної соціальної поведінки своїх етносів за межами краю.

Для Буковини, яка впродовж століть була складовою частиною Старокиївської держави, Молдавського князівства, Османської й Австрійської імперій, Австро-Угорщини, визначальним був унікальний конгломерат різних народів і конфесій. Однією з історичних особливостей Буковини була її багатонаціональність, яка, на відміну від Галичини, не стала підґрунтям етнічного конфлікту, а втіленням принципу рівноправності та, як наслідок, певного балансу між запитамі й вимогами різних народів і регіональних еліт²². До того ж конструювання моделі співжиття різних етносів за наявності інтенсивних міжетнічних контактів стало досить хрестоматійним для означення регіональної самосвідомості Буковини²³ та втіленням високого ступеня етнічної толерантності в понятті *буковинізм*.

У добу Модерної Європи, витворення нових політичних і соціальних проектів відповідно до мовно-культурних спільних і відмінних рис націєтворення, на момент ліквідації Речі Посполитої (1772), воєнних дій Росії й Австрії проти Туреччини (1774) та інтеграції/анексії земель Галичини й Буковини в склад Австрійської імперії питання національної ідентичності, як свідчить історія, залишалось нерозв'язаним.

Для розуміння регіональних (у випадку нашого дослідження – *галицької й буковинської*) ідентичностей у контексті габсбурзького світу слід обумовити, що ідентичність людини на особистому й колективному рівнях формує національна пам'ять. Саме через неї відбувається спочатку формування, а згодом – ретрансляція власної ідентичності на різні

етнічні та соціальні спільноти (“малі вітчизни” народів Габсбурзької монархії). На формування кожного регіонального та локального психокультурного типу мешканців впливали й культурна традиція та історична доля території. Можна припустити, що ідентичність етнічних суб'єктів Галичини й Буковини в складі Австрійської імперії та союзної держави Австро-Угорщини (спочатку окремих територіально-політичних одиниць, потім – об'єднаної у формі військової адміністрації, пізніше – знову окремих адміністративних одиниць/коронних країв – королівства з великим князівством і герцогства) (*додаток 2*) вибудовувалася за трьома умовними сценаріями, або “колами”:

- перемоги *асиміляційних ідентичностей* (німецької чи польської, врешті, польської) – для Галичини;
- утвердження окремих *національних ідентичностей* для кожної з більших етнічних спільнот (гебрейської, польської, русинсько-української, німецької) – для Галичини й Буковини;
- появи *змішаних ідентичностей* (як-от: “спільна” буковинська ідентичність для гебреїв, поляків, німців, румунів і русинів-українців) – лише для Буковини.

Таким чином, витворювалися власне *регіональні ідентичності*, а не ідентичності *національні*, що мали місце вже після розпаду Австро-Угорщини, в період творення національних держав східно- й центральноєвропейського регіону. Найвагомий внесок у формування регіональних ідентичностей було зроблено в австрійський період історії Галичини (1772–1918 рр.) і Буковини (1774–1918 рр.). Однак за часів союзної держави Австро-Угорщини ці два регіони не тільки були відособлені від решти українських етнічних територій та отримали статус коронних країв, але, що найголовніше, підпали під вплив іншої політичної й культурної традиції, що дозволило їм набути модерної самобутності. В етносоціальному розрізі Галичина й Буковина вирізнялися не лише яскраво вираженим поліетнічним характером суспільств, але й відносно рівномірним розміщенням основних етнічних спільнот.

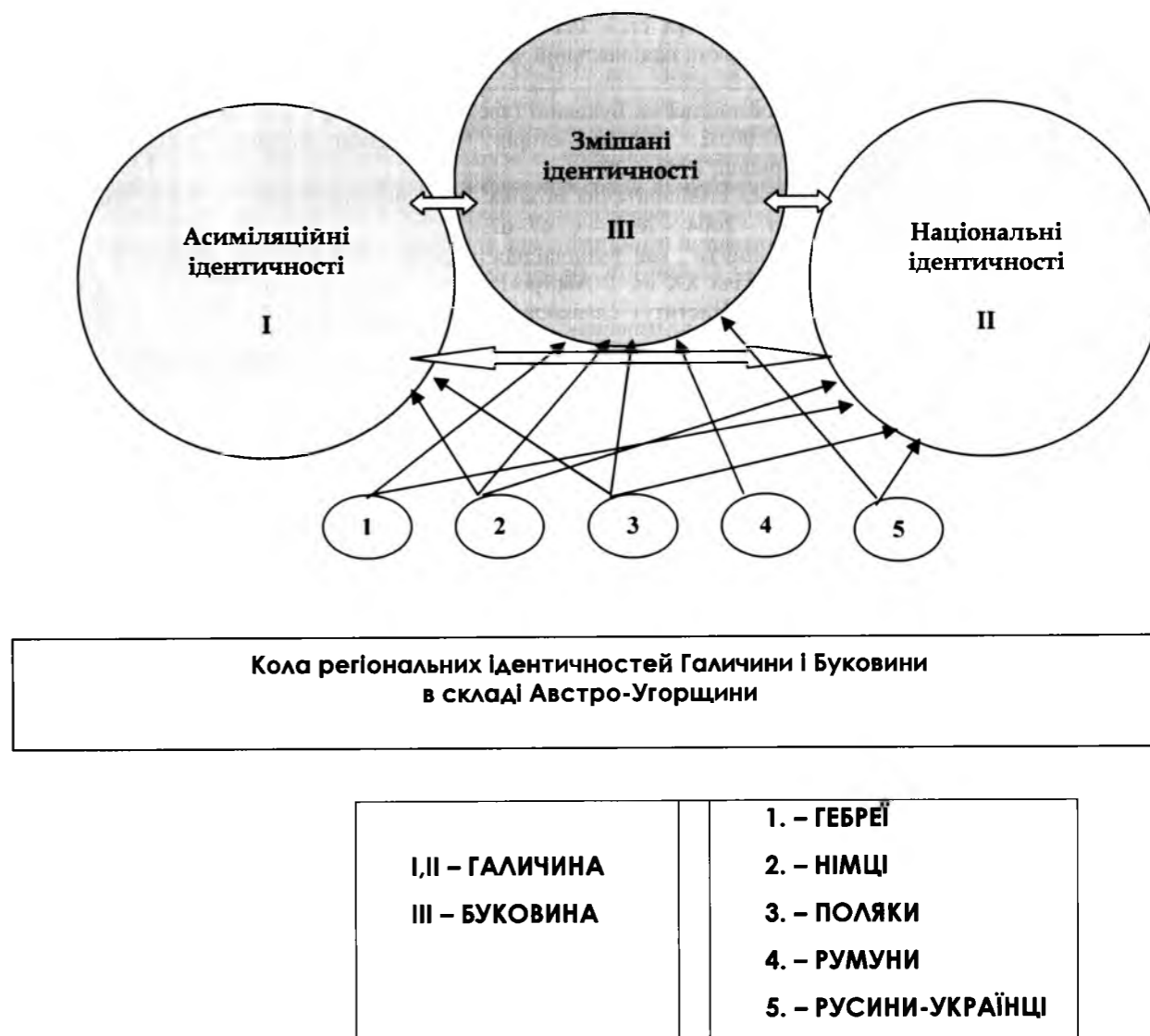
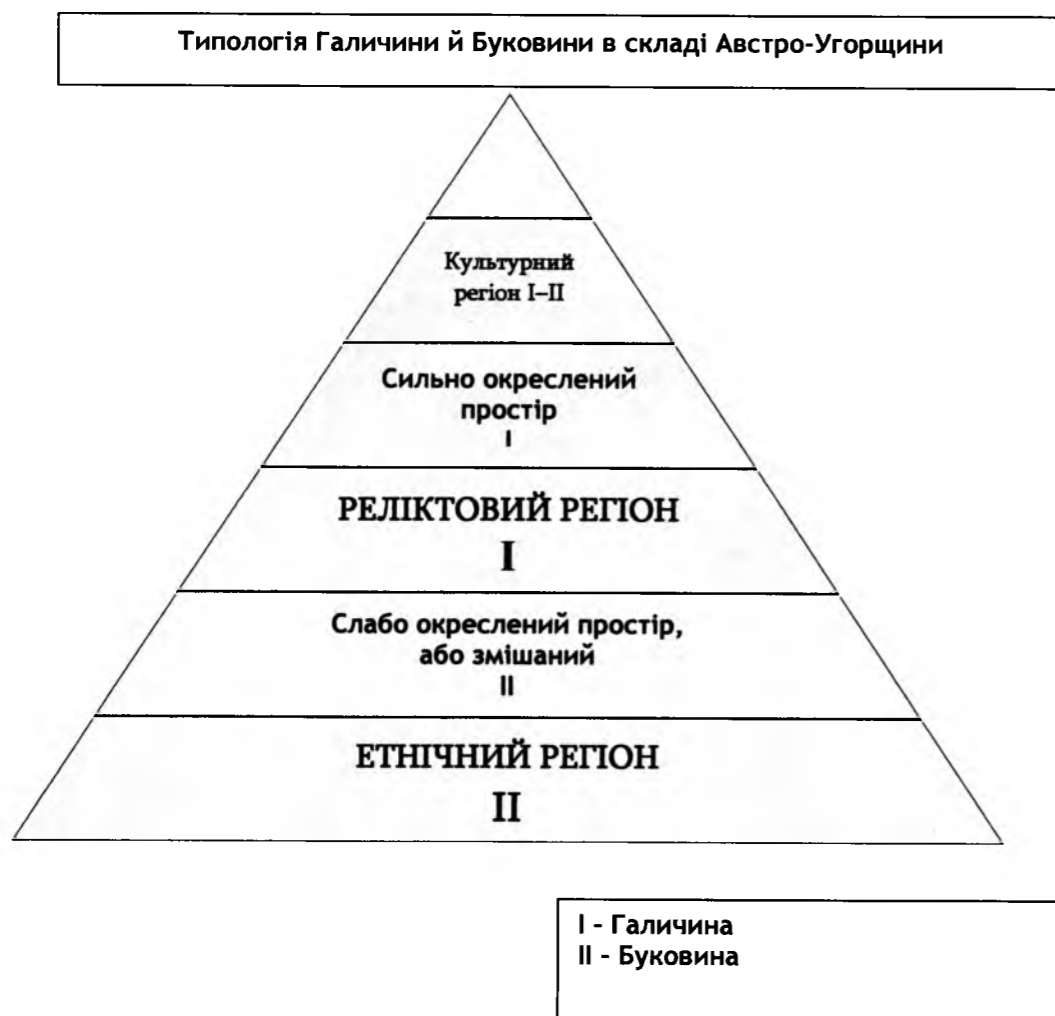
Проаналізовані регіональні ідентичності Австро-Угорщини на прикладах Галичини й Буковини показують, що їхній розвиток полягав у змаганні між собою різних концепцій. У Галичині поєднувалися кола національних і асиміляційних ідентичностей, хоча дуже часто друге з них мало визначальний вплив на розвиток головних етнічних спільнот. На нашу думку, сутність регіональної ідентичності Галичини полягає, з одного боку, в почутті зв'язку з власною спільнотою, а з іншого, – в меншій чи більшій дистанції відносно інших спільнот або груп. Ця дистанція, як свідчить історія, не завжди означала почуття ізольованості в ширшій суспільній цілісності й тоді етнічна група, зберігаючи свою окремішність, мала одночасно свідомість приналежності до більшої спільноти. Однак були й випадки, коли дистанція породжувала відчуженість, а замість відчуття ширшої спільноти з'являлося незадоволення або ворожість. Така відчуженість була результатом неможливості реалізації в певних умовах важливих для спільноти етнополітичних орієнтацій, культурних цінностей або економічних інтересів. Тоді ці дії набирали форму більш чи менш мобільних суспільних рухів, які вбачали своє головне завдання в захисті власних етнічних і політичних пріоритетів.

Змішані ідентичності характерні для Буковини, яка ввійшла в історію як приклад регіону етнічної толерантності, трансформації процесів національної ідентифікації та відповідної етнополітичної мобілізації. Ці ознаки культивувалися центральною та регіональною владою як ефективний та зручний засіб забезпечення внутрішньо- та зовнішньополітичних інтересів Відня. Мешканцям краю була притаманна виразна регіональна самосвідомість, вписана в систему загальноімперської лояльності та культивованого вихованням почуття відданості монархові. Регіональна ідентичність Буковини була унікальним феноменом для Австро-Угорщини, яка трималася на балансуванні між запитамі й вимогами різних народів і регіональних еліт. Досліджувані ідентичності були важливими

ознаками традиційного суспільства доби Австро-Угорщини й особливими рисами щоденного життя. Майже повсякчасно вони повторювали етнічні стереотипи населення досліджуваних регіонів. Безперечно, це свідчить, що моделі регіональних ідентичностей Галичини й Буковини можуть мати й вигляд кількох кіл різного діаметра, вписаних одне в одне, проте можливе й існування так званих альтернативних ідентичностей, які не фіксуються в постійній ієрархії. Останнє судження потребує безпосереднього вивчення в етнополітологічному дискурсі.

Додатки

Додаток 1

1. Добржанський О.В. Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 574 с.
2. Жалоба І.В. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII – 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). – Чернівці: Книги–XXI, 2004. – 580 с.
3. Жерноклеєв О.С. Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 рр.). – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. – 536 с.
4. Кугутяк М.В. Національно-політичний рух у Галичині в 1890–1939 роках: Автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.05 – етнологія / Інститут національних відносин і політології НАН України. – К., 1996. – 34 с.
5. Вітенко М.Д. Польсько-українські відносини у Галичині: соціально-економічний аспект (остання третина XIX – початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2006. – 16 с.

6. Монолатій І.С. Соціально-економічне становище та культурний розвиток німців у Галичині (1772–1923 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України / Інститут історії України НАН України. – К., 2002. – 20 с.
7. Горук А.І. Становлення, інституціалізація та розвиток національно-культурного руху поляків на Буковині (друга половина XIX ст. – 1914 р.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2004. – 18 с.
8. Осачук С.Д. Німецькі товариства на Буковині (третья четверть XIX – початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 1999. – 20 с.
9. Круглашов А. Буковинська етнополітична мозаїка. Історична спадщина та сучасні тенденції // Політичний менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 47–67.
10. Добржанский А. “Буковинизм” как разновидность регионального самосознания в Австро-Венгрии конца XIX – начала XX вв. // Австро-Венгрия: интеграционные процессы и национальная специфика. – М.: Институт славяноведения и балканистики Российской Академии наук, 1997. – С. 75–83.
11. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). – К.: Критика, 2006. – 632 с.
12. Там само. – С. 41.
13. Там само. – С. 42.
14. Там само. – С. 112, 471; прим. 23.
15. Там само. – С. 18.
16. Там само. – С. 17.
17. Bassand M. Jdentite regionale. – Berne: Verlag Peter Lang, 1991. – S. 48.
18. Ibid. – S. 13.
19. Монолатій І.С. Соціально-економічне становище та культурний розвиток німців у Галичині (1772–1923 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України / Інститут історії України НАН України. – К., 2002. – С. 6–7; Осачук С.Д. Німецькі товариства на Буковині (третья четверть XIX – початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький державний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 1999. – С. 5.
20. Вітенко М.Д. Польсько-українські відносини у Галичині: соціально-економічний аспект (остання третина XIX – початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2006. – С. 14–15; Горук А.І. Становлення, інституціалізація та розвиток національно-культурного руху поляків на Буковині (друга половина XIX ст. – 1914 р.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 – всесвітня історія / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2004. – С. 8.
21. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). – К.: Критика, 2006. – С. 32, 35.
22. Круглашов А. Буковинська етнополітична мозаїка. Історична спадщина та сучасні тенденції // Політичний менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 49.
23. Добржанский А. “Буковинизм” как разновидность регионального самосознания в Австро-Венгрии конца XIX – начала XX вв. // Австро-Венгрия: интеграционные процессы и национальная специфика. – М.: Институт славяноведения и балканистики Российской Академии наук, 1997. – С. 75–76, 82.

Ivan Monolatiy (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Galychyna and Bukovyna Regional Identities in Imperial Time: Phenomena, Characteristics, Ethnic Space

The problem of regional etnopolitical situation in Galychyna and on the Bukovyna in the period of Austria-Hungary is examined in the article. The phenomenon of regional identities, their essence descriptions is explored. An author offers the own seeing of conditional “circles” of authentication. Research shows that after the type of authentication Galychyna belongs to the relict regions with the strongly outlined ethnic space, and Bukovyna, instead, to the ethnic regions with the poorly outlined ethnic space. The circles of regional identities had the features also: Galychyna can be reckoned to territories of assimilation and national identities, and Bukovyna – only to mixed.

Key words: regional identities, identification, ethnic space, Galychyna, Bukovyna, Austria-Hungary.

УДК 39: 94(477)
ББК 63.3-7

Петро Костючок
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ЕТНОПОЛІТИЧНА КОНСОЛІДАЦІЯ ГУЦУЛІВ У КІНЦІ 1930-х рр.

Етнополітична консолідація гуцулів 1938–1939 рр. була тісно пов'язана з державотворчими процесами, що відбувалися в Карпатській Україні. На кінець 30-х рр. XX ст. на Гуцульщині спостерігалася чергова масштабна активізація суспільно-політичної, культурно-освітньої та господарсько-економічної діяльності, яка проходила виключно в українському національному руслі. У кінці 1930-х рр., не зважаючи на всі перепони й інспірації з боку польської, румунської та чехословацької влади, гуцули своєю солідаризацією та дієвістю підтвердили свою політичну, національну, суспільну єдність з українською нацією. Події в Карпатській Україні не лише отримали позитивне суспільно-політичне схвалення та різновекторну практичну допомогу з боку гуцулів, а й надали черговий імпульс їх етнополітичній консолідації й українства загалом.

Ключові слова: етнополітична консолідація, національна ідентичність, українці, гуцули, Гуцульщина, Карпатська Україна.

Боротьба за українську державницьку ідею, національно-політичні та культурно-освітні права в кінці XIX – першій третині XX ст. сприяли якісному й кількісному посиленню етнодоцентрових тенденцій серед населення Галичини, Буковини та Закарпаття, результатом яких стало утвердження української національної ідентичності. Звісно, процес національної ідентифікації під впливом тих чи інших історичних, політичних, соціальних та економічних обставин різнився за своїми домінуючими маркерами, формою, розмахом у тому чи іншому історико-етнографічному регіоні. Насамперед особливості національної ідентифікації яскраво простежуються в етнографічних масивах Українських Карпат, одним з яких є Гуцульщина. Саме тому, з огляду на це, особливо на сучасному етапі важливо розглянути проблему етнополітичної консолідації української нації як у хронологічному, так і локальному зрізі.

Безумовно, дієвим поштовхом до національно-політичної консолідації українства Гуцульщини стали події середини XIX ст. Упродовж другої половини XIX – початку XX ст. вона значно поглибилася внаслідок урухомлення національно-культурної та суспільно-політичної площин життєдіяльності гуцулів. Події національно-визвольної революції в кінці 1910-х – на початку 1920-х рр. і боротьба за українську державність у 20–30-х рр. XX ст. спричинили національно-політичну солідаризацію гуцулів навколо ідеї збройної боротьби за українську державність, значне зростання серед них української національної свідомості, утвердження ідеї національної єдності й актуалізацію національних почуттів і національних установок. Однак вирішальним етапом в утвердженні української національної ідентичності населення Гуцульщини та його національно-політичної консолідації стали події кінця 30-х рр. XX ст.

У другій половині 30-х рр. XX ст. український політичний провід українців негативно поставився до польських, румунських і чехословацьких державних асимілятивних заходів. Зростання національної свідомості в гуцулів як масового явища позначилося на всіх без винятку напрямках суспільно-політичної та культурно-освітньої життєдіяльності етнографічного масиву.

На Галицькій Гуцульщині це природно й об'єктивно було пов'язане з діяльністю Товариства Приятель Гуцульщини. Так, український політичний провід 6 липня 1936 р. закликав гуцулів “протиставлятися шкідливій для них політиці уряду Польщі через бойкотування всього, що є польським, а допомагати українським акціям”¹.

На липень 1936 р. національні сили Галицької частини оголосили проведення “Першого Просвітнього з'їзду Гуцульщини”, що, по суті, мав стати першим регіональним форумом представників українських організацій. Однак у справу організації з'їзду втрутилося Міністерство внутрішніх справ Польщі, яке заборонило його проведення².